DE VISIE OP DE WAGENWERKPLAATS

Het begin

In 2000 worden de onderhoudswerkzaamheden op de wagenwerkplaats te Amersfoort gestaakt. De werkplaats van de NS bestaat al vanaf 1904 en is door een aantal uitbreidingen uitgegroeid tot een industrieel complex van betekenis. Na de sluiting voert de NS aanvankelijk een afhoudend beleid over mogelijke ontwikkelingen op het terrein. Verval en vandalisme treden op en buurtbewoners komen in actie om het verval te keren en het historisch erfgoed voor de toekomst te bewaren. De gemeente Amersfoort gaat achter deze actie staan door een "Burger Initiatief" goed te keuren. Daarmee stelt de gemeente een budget beschikbaar om de mogelijkheden van het gebied te onderzoeken. Gemeente, instellingen en burgers werken in 2006 en 2007 samen in de Werkgroep Verkenningen WagenWerkPlaats.

Door het renoveren van de hoofdloods heeft NS een belangrijke eerste stap gezet voor behoud van belangrijk industrieel erfgoed op het terrein. Medio 2006 stelt NS een projectleider aan die samen met gemeente en werkgroep naar de toekomst van de WagenWerkPlaats kijkt.

De visie van de werkgroep verkenningen, gemeente en NS worden op 3 april 2007 in een daverende presentatie uitgedragen. De gebiedsontwikkeling van de WagenWerkPlaats kan beginnen.

De ontwikkeling en invulling van het gebied zal vanwege redenen van externe veiligheid een geleidelijk karakter hebben en in een aantal gevallen van tijdelijke en/of experimentele aard zijn.

De droom

We dromen op de WagenWerkPlaats van een multifunctionele broedplaats van culturele- en creatieve activiteiten die tot uitvoering komen doordat samenwerking en leren centraal staan. We zien een productiepodium waar verschillende organisaties hun producties voorbereiden, oefenen en uitvoeren. Er is een horecaonderneming gevestigd die een specifieke formule voert waarbij consumptie een even belangrijk onderdeel vormt als culturele expressie. Zowel podium als horeca krijgen ondersteuning van een Event Bureau waar cursisten vanuit onderwijs praktijkervaring opdoen. Een Natuur/Cultuurpad is aangelegd vanaf het Mondriaanplein tot aan Birkhoven, waarlangs buitenruimte elementen zoals een kruidentuin, een huttenbouwplaats, een vlinderpad, een beeldentuin e.d. tot ontwikkeling worden gebracht. Er zijn leslokalen, werkplaatsen en ateliers voor kunstenaars, bedrijven en onderwijs, gedeeltelijk in bestaande gebouwen, mogelijk ook in tijdelijke onderkomens. Tussen deze gerealiseerde elementen is de openbare ruimte zodanig ingericht dat deze werkt als ontmoetingsplek. Laten we dromen verwezenlijken.

De karakteristiek van de gezamenlijke activiteiten is die van experimenteel, economisch rendabel, werkgelegenheid opleverend, duurzaam en het bevorderen van eigen belang zolang dat geen belemmering vormt voor de gezamenlijke ontwikkeling en de realisatie van de doelstellingen. Wat niet in deze visie past is: geïsoleerd werken van gevestigde bedrijven en organisaties, anarchie van bedrijven, organisaties of personen en parasitair werkzaam zijn ten koste van de kwaliteit van het gebied of het functioneren van anderen in het gebied.

De kans

De bijzondere ligging en de ontwikkelings-mogelijkheden, biedt de middenzone van de WagenWerkPlaats een bijzondere kans voor gebiedsontwikkeling:

- de gemeente grijpt de kans aan om (zonder afbreuk te doen aan de specifieke taken en verantwoordelijkheden van het gemeentebestuur) daadwerkelijk een gesprek met burgers, bedrijven en instellingen op te bouwen;
- het Soesterkwartier grijpt de kans om een nieuw stigma te verwerven: 'de wijk waar het gebeurt!';
- NS neemt haar verantwoordelijkheid om haar eigendom niet door de tijd te laten afbrokkelen, maar om juist een waardecreatie te realiseren door te investeren in de visie en het industrieel erfgoed. Deze manier van planontwikkeling past binnen haar doelen tav maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De betrokken mensen en organisaties krijgen de kans nieuwe competenties, instrumenten en werkcultuur te ontwikkelen. Kernbegrip: maatschappelijk rendement.

De visie

We willen een gebied inrichten om een plaats te creëren voor en door Amersfoorters, met inachtneming van de schoonheid en openheid van het gebied. De openheid is niet alleen fysiek maar ook 'geestelijk': vrije ruimte letterlijk en figuurlijk.

Het gaat erom mensen de ruimte te bieden om creatief te zijn, om maatschappelijk te ondernemen. Het gaat erom kansen te creëren voor mensen die niet altijd zo makkelijk aan bod komen. Dit kan door aan de onderkant en in de marge ruimte bieden om zich te ontwikkelen, maar ook steun om te kunnen groeien.

Het gaat er ook om jongeren ruimte te bieden zich te ontwikkelen, want daar zit veel vernieuwingskracht. Kortom het gaat om de broedplaats voor maatschappelijke ontwikkeling, creativiteit en innovatie, steeds in beweging, steeds vernieuwend!

Het is belangrijk een aantal aspecten te borgen:

- betrokkenheid en inbreng van Amersfoortse burgers en met name ook de buurt Soesterkwartier,

- niet alleen spreken vanuit functie, professie maar ook vanuit commitment en betrokkenheid met het concept De WagenWerkPlaats, waar samenwerking tussen verschillende partijen en individuen leiden tot een meerwaarde ten opzichte van individuele inspanningen.
- deskundigheid, ontwikkeling en inbreng vanuit een van de drie domeinen:
  - creatief/ cultureel ondernemerschap
  - onderwijs en innovatie
  - betrokkenheid en aansluiting op de buurt en Amersfoort
- ruimtelijke ontwikkeling waarin de drie domeinen interactie met elkaar aangaan en een zo groot mogelijk en productief evenwicht bereiken.

Om het terrein levensvatbaar te maken en te houden dient er door professionals vanuit de drie genoemde domeinen, de gemeente en de NS invulling gegeven te worden aan een gezond bedrijfseconomisch beheer waarin de doelstellingen bewaakt en geconcretiseerd worden.
Sterke economische functies kunnen ondersteuning bieden aan startende ondernemingen en initiatieven. Bedrijven en kunstenaars die een hogere huur kunnen betalen, dragen bij aan het goedkoop houden van atelier- en bedrijfsruimten voor de financieel zwakkere huurders (startende kunstenaars, nieuwe ondernemingen).
Pioniers die doorgroeien maken de goedkopere ruimten weer vrij voor nieuwe ondernemers, maar blijven in het gebied om hun kennis over te dragen: duurzaam innovatief.

De uitwerking
Om de inhoudelijke doelstellingen te bevorderen, mede in het oog te houden en te bewaken, dient er een netwerk te zijn dat gevoed wordt vanuit verschillende kenniskringen waarin personen los van directe belangen, organisaties of uit hoofde van hun functie inhoudelijke inbreng hebben.
De potentie van de middenzone heeft twee dimensies:

- ten eerste de tijdelijkheid. Deze tijdelijkheid kan bestaan uit activiteiten, projecten en ondernemingen van een dag, een week, een jaar, of vijf jaar
- ten tweede ruimtelijk: het gebied biedt mogelijkheden voor de huidige gebruikers, voor het Soesterkwartier, voor de stad en de regio (misschien zelfs landelijk). Hoe ziet het 'ontwikkelend beheer' eruit dat langs beide assen tot mooie initiatieven leidt? Dat is een uitdaging waar de partijen ieder voor zich niet uit zullen komen, maar wanneer ze gelijkgestemd zijn en een samenwerkingsmodus vinden misschien wel.

Gebiedsontwikkeling is normaal gesproken iets voor ontwikkelaars en gemeente. Maar het is nu de uitdaging hoe we het kunnen doen zodat het duurzaam wordt, kwaliteit toevoegt en anonimiseren voorkomt. We doen het vanuit de mensen: authentiek ontwikkelen. Vanuit het persoonlijke de dingen benoemen en elkaar aanspreken. Het zit 'm in hoe we met elkaar omgaan.
NS en gemeente gaan daarin mee en committeren zich aan het persoonlijke. Dan ontstaat er een excellent proces van samenwerken, samenhang en commitment. Dan is het een proces met partijen die in de maatschappij staan: niet hiërarchisch, maar kundig en betrokken.

Deze ambitie dient praktisch uitgewerkt te worden. We gaan daarom onderzoeken of en hoe een beheersstichting opgezet kan worden om het aanbod van m2 gebouwen en de vraag naar ruimte met elkaar in verband te brengen. Deze beheerstichting exploiteert en beheert de gebouwen, het terrein en de visie van de WagenWerkPlaats.

Naast afspraken ten aanzien van inhoud van de te ontplooien activiteiten worden aan huurders ook strikte eisen gesteld aan de samenwerking met anderen op het terrein.
De huurders moeten een contract tekenen, waarin zij naast hun zakelijke activiteiten zich bereid verklaren om kennis uit te wisselen, om samen te werken, en om te leren van en met elkaar. Als ze dit niet doen worden ze daar op aangesproken.
Zoals eerder gezegd willen we een gebied inrichten om een plaats te creëren voor en door Amersfoorters. De stichting staat daarom met twee benen in de Amersfoortse samenleving.
In praktische zin zal de stichting een nauwe relatie hebben met het door het beroepsonderwijs op te zetten projectenbureau op de wagenwerkplaats. (Leerplekken, loketfunctie)

Het vervolg
Het proces dat de werkgroep verkenningen heeft ingezet is kwetsbaar, broos. Het bestaat uit aanstekelijk enthousiasme van veel mensen en organisaties in de stad. Men 'voelt' de kans. Maar in zekere zin 'begint het nu pas'. De condities voor contracteren, bouw, gebruik, vergunningen, etc. moeten gemaakt gaan worden. Dat is een vak. Of liever: daarbij zijn verschillende disciplines nodig. En de kans is reëel dat reflexen ontstaan om terug te vallen in 'business as usual'. De potentie zoals hierboven beschreven wordt niet vanzelf zichtbaar. Daar moet iets voor georganiseerd worden. De vraag is nu: wie gaat ervoor? En hoe ziet het eruit? De komende maanden gaan wij door, om precies te beschrijven hoe de visie op de WagenWerkPlaats en het ontwikkelend beheer er uit dienen te zien.